Бишкек инновациялык колледжи

Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик тилине 34 жыл.

Даярдагандар:
А-1-22 тайпасы
Довут к Жазгүл
Өсөр к Нурия
Адилетова Адиара

Текшерген:
Тагаева Гүлзат Аликовна

1
2
3
4
5
6
7
8
9

Кыскача малымат

Кыргыз ССРинин Жогорку Совети тарабынан 1989-жылы 23-сентябрда “Кыргыз ССРинин мамлекеттик тили жөнүндө„ мыйзам кабыл алынып, андан соң кыргыз тилине мамлекеттик тил макамы берилген

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Элибизди эл кылып,улут катары таанытып келаткан улуу белгибиз бул-эне тилибиз кыргыз тили."Элсиз тил болбойт, тилсиз Эл болбойт". Анын сыңарындай,кыргыздын кыргыздыгы анын эне тили аркылуу билинет,эне тили аркылуу даңкталат

1
2
3
4
5
6
7
8
9

Кыргыз тили – Кыргыз

Республикасынын мамлекеттик тили, түрк тилдеринин курамына, анын ичинде кыргыз-кыпчак тобуна кирет. Кыргыз Республикасынын түптүү калкынын, Кытайдагы, Өзбекстан, Тажикстан Казакстан, Каракалпакстан, Ооганстан, Туркия, Орусияда жашап жаткан кыргыздардын эне тили. Болжолдуу эсеп менен дүйнө жүзү боюнча кыргыз тил 5100 000 адам сүйлөйт.

Кыргыз тилинин тарыхы

1
2
3
4
5
6
7
8
9

Кыргыз тили байыртан эле мамлекетти башкаруу, административдик иштерде колдонулуп келген. Так кыргыз тили деген ат менен болбосо деле, жалпы түрк тилдеринин ичинде, орток түрк адабий тили деген ат менен мамлекеттин тили катары колдонулуп келген. Мамлекеттик тил катары эң биринчи колдонулушу 7-кылымга таандык.

Орхон-Енисей жазуусу же байыркы түрк руникалык жазуусу деген жазуу кыргыз каганатында ырасмий түрдө колдонулган жазуу болгон. Ошол жазуу кыргыздардын алгачкы мамлекеттик тили болуп эсептелет.

БАРСБЕК КАГАНДЫН ЖАЗМА ЭСТЕЛИГИ

Кыргыз тилинин өнүгүшүнө чоң салым кошкондор

- Манас эпосу жана Манасчылар. Ишеналы Арабаев. Касым Тыныстанов. Чынгыз Айтматов.

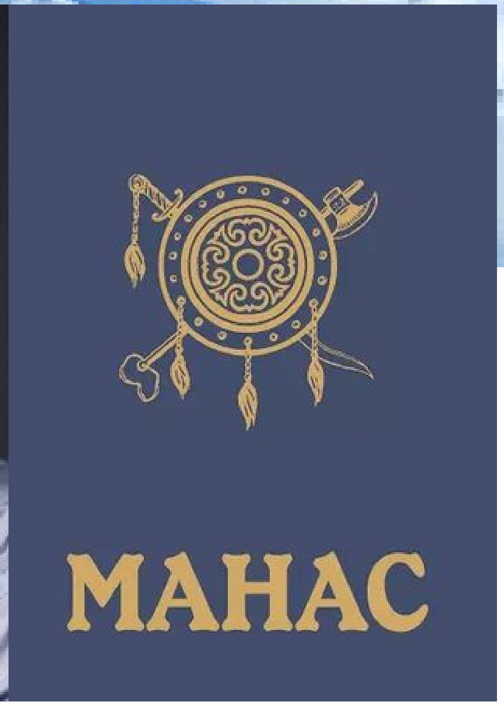

1
2
3
4
5
6
7
8
9

Манас эпосу жана манасчылар

"Манас"- кыргыз элинин улуу баатырдык эпосу.

"Манас"- эпосу дүйнө жүзүндөгү эң чоң поэмы болуп- 500 553 ыр сабынан турат. Бул көлөм манасчы Саякбай Каралаевдин айтымында үчилтиктен каралып саналат: "Манас "- 84 830 сап; "Семетей"- 397 775 сап; "Сейтек "- 17 948.

. "Манас" эпосунун өзүн гана алганда,эң чоң көлөмдөр бул манасчыларга таандык:

- С.Орозбак уулу-180 378 сап
  С.Каралаев -84 830 сап
  М.Чокморов-103 090 сап
  Жусуп Мамай-53 280 сап.

Манасчылар

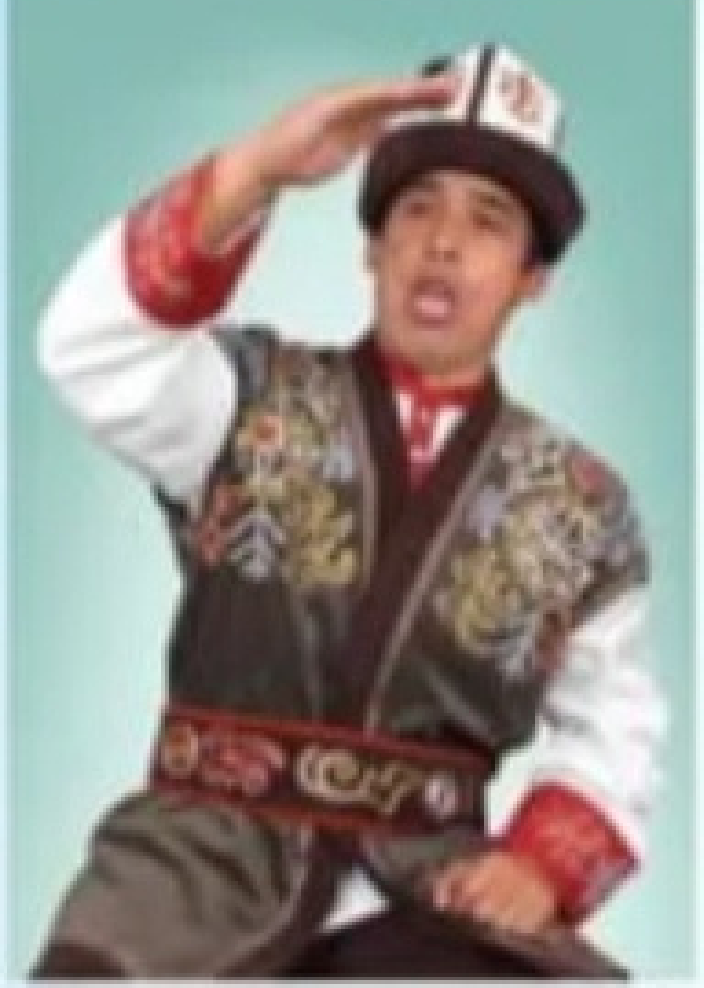

Ишенаалы Арабаев

1882-1933

Арабаев – турк таануучу жана лингвист, биринчи кыргыз арибинин түзүүчүсү, алиппенин автору.
1922-24-жылдары Арабаев жетектеген илимий комиссия кыргыз тилинин алфавитин тузгон, башталгыч класстардын окуучулары учун алиппени, окуу жана усулдук куралдарды, мугалимдер учун усулдук сунуштарды даярдашкан, кыргыз терминологиясынын маселелерин изилдешкен ж.б.
1922-жылы Сагымбай Орозбак уулунан "Манас" эпосун жазууну уюштурган.

Касым Тыныстанов

1901-1938

Касым Тыныстанов "Манас" эпосун жыйноого зор көңүл бөлүп, бул темада атайын макалалар жазган, уюштуруу иштерин жүргүзгөн.
Мисалы, улуу манасчы Саякбай Карала уулунун айтуусундагы "Манас" үчилтигин толук жазып алуунун демилгечиси жана уюштуруучусу болгон. "Манас" эпосун орусчага которуу ишине катышкан.
Касым Тыныстанов уулу

Касым Тыныстанов
Кыргыз тилинин тыбыштык түзүлүшүн грамматикалык курулушун, сөздүк курамын иликтеп,атайын окуу китептерин басмадан чыгарган алгачкы автор,алгачкы окумуштуу болгон

1
2
3
4
5
6
7
8
9

Чынгыз Айтматов

1928-2008

Чынгыз Айтматов азыркы доордун көркөм сөз чеберлеринин ири өкүлү, саясий турмушка активдүү аралашкан ишмер. Анын калеминен жаралган прозалык,публицистикалык жана драмалык чыгармалар кыргыз адабиятынын ургаалдуу өнүгүшүнүн кийинки бийиктиктерин белгилейт. Анын адабиятка болгон ышкысы 50-жылдарда Бишкектеги айыл чарба институтунда окуп жургондо эле ойгонуп, мазмуну жана формасы жагынан да айырмаланган бир канчалаган аңгемелерди жазган.

Кыргыз эли учун эмне ыйык?

Кыргыз эли үчүн
Ала-Тоо ыйык!
Ак боз үйү ыйык!
Улуу"Манасы" ыйык!
Ак калпагы,ак
элечеги ыйык!

1
2
3
4
5
6
7
8
9

Кыргыз тили азыркы учурда

КЫРГЫЗСТАНДЫН КАЛКЫНЫН 72 ПАЙЫЗЫ КЫРГЫЗ, КАЛКТЫН 85 ПАЙЫЗЫ КЫРГЫЗ ТИЛИН ТҮШҮНӨТ. ӨЛКӨДӨГҮ КЫРГЫЗ ТИЛИН ТҮШҮНГӨНДӨРДҮҢ УШУНЧАЛЫК ДЕНГЭЭЛДЕ КӨПТҮГҮНӨ КАРАБАСТАН, 15 ПАЙЫЗЫ ОРУС ТИЛИ КӨПЧҮЛҮК УЧУРДА ҮСТӨМДҮК КЫЛЫП КЕТҮҮДӨ.

Кыргыз тили келечекте

Азыр кыргыз тили өнүгүп келе жаткан кези, популярдуу ырлар да КМШ мамлекеттерине тарап жатат.

Келечекте кыргыз тили курстары көбөйүп, сүйлөшү клубдары ачылып башка улуттун өкүлдөрү кыргыз тилине кызыгып үйрөнүп башташат деген үмүттөбүз

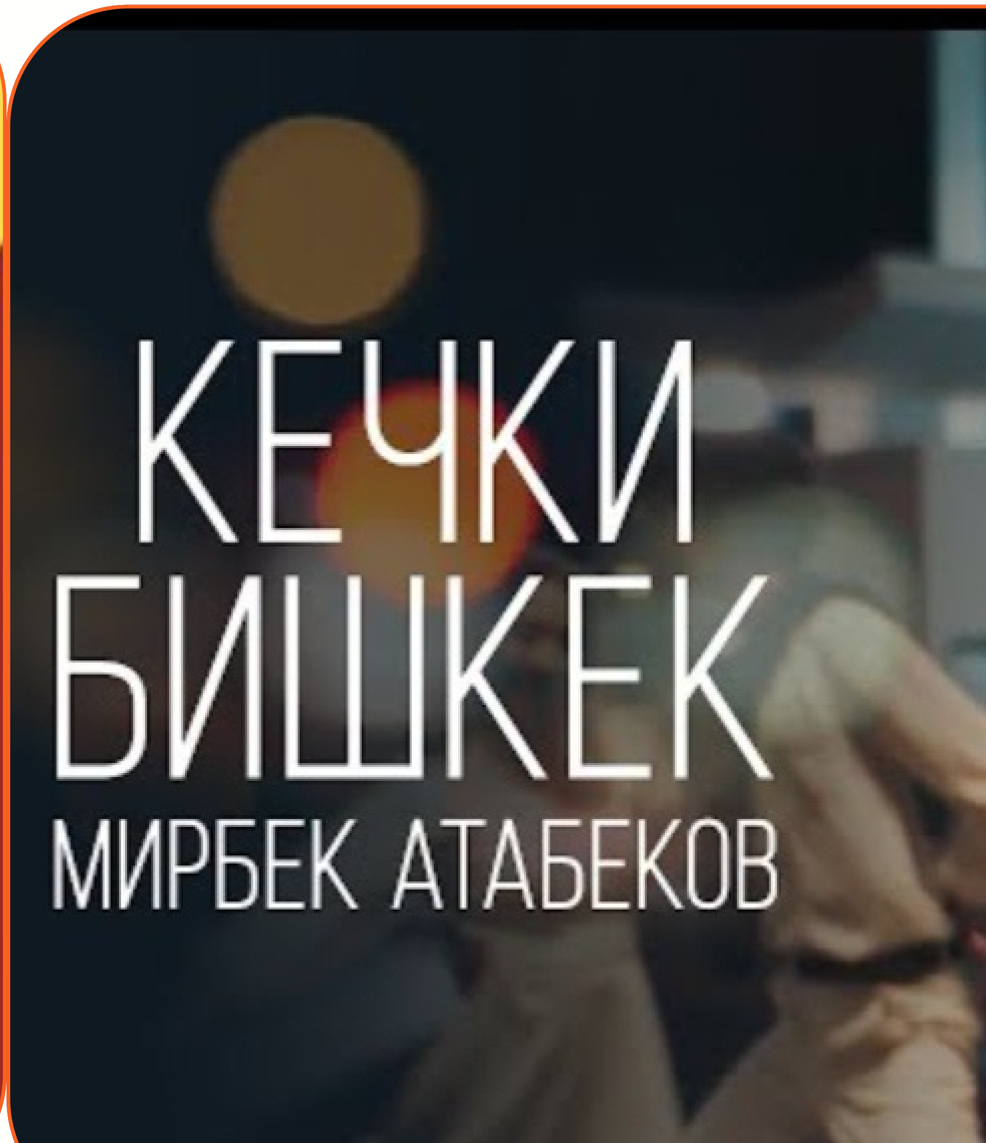

Кыргыз тилинин өнүгүүсү үчүн бала бакчадан баштап, чоң окуу жайларга чейин, Кыргыз тилине көп басым жасаш керек.

Залкар жазуучубуз Ч.Айтматов: "Кылымдан кылым өтүп, кыргыз эли жер үстүндө жашап турса, кыргыз тили да жашай берет"-деп, абдан туура, таамай айткан.